

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, Ημερομηνία: 19.09.2011 | 12:07

Οδυσσέας Ελύτης: "Ο ποιητής στραμμένος στη ζωή"

Ο Οδυσσέας Ελύτης αυτοσυστήνεται μέσα από έναν τόμο που σχεδίασε ο ίδιος και συγκεντρώνει 37 από τις συνεντεύξεις του

Ο τόμος «Συν τοις άλλοις» (η δοκική πτώση συμβαδίζει με τη δοκική διάθεση του περιεχομένου) περιέχει 37 συνεντεύξεις του Οδυσσέα Ελύτη από το 1942 έως το 1992.

Πόσα μπορούν ν' αποκαλύψουν ήδη γνωστά και δημοσιευμένα κείμενα; Πάρα πολλά, όσας αποδεικνύει ένα βιβλίο που δεν περιέχει τίποτα αδημοσίευτο, και όμως αποκαλύπτει πολλά. Ο ποιητής Οδυσσέας Ελύτης, στις αρχές της δεκαετίας του '90, έκανε μια επιλογή από τις όχι πολλές συνεντεύξεις που είχε δώσει στη ζωή του, με σκοπό κάποια στιγμή να εκδοθούν. «Σκέφτηκε ότι είναι σωστό να υπάρχουν κι αυτά τα κείμενα» διπλά στα ποιήματα και τα δοκίμιά του, λέει σήμερα στην «Κ» η Ιουλίτα Ηλιοπούλου, που συνεργάστηκε μαζί του σ' εκείνη την επιλογή.

Ο τόμος «Συν τοις άλλοις» (η δοκική πτώση συμβαδίζει με τη δοκική διάθεση του περιεχομένου) περιέχει 37 συνεντεύξεις του Οδυσσέα Ελύτη από το 1942 ως το 1992. Κυρίως σε Ελληνες δημοσιογράφους, κυρίως σε ελληνικά έντυπα. Και, δεκαπέντε χρόνια μετά τον θάνατό του, ο Οδυσσέας Ελύτης μάς ξανασυστήνεται, ανατρέποντας πολλές από τις εικόνες του: θυμώνει, επικρίνει, αγωνιά, ελπίζει, στοχάζεται. Ένα βιβλίο που «έχει τον Ελύτη στην αμεσότητά του, στο κέντρο των γεγονότων κάθε φορά, στον παλμό της εποχής και της ζωής, με τον λόγο της προφορικής

ανάσας και της αμεσότητας που είχε όταν αυθόρμητως απαντούσε σε ερωτήσεις που του έθεταν». Γιατί, μας εξηγεί η Σουλίτα Ηλιοπούλου, ο Ελύτης δεν δεχόταν ποτέ να δει εκ των προτέρων τα ερωτήματα. «Είχε εμπιστοσύνη και σ' αυτόν που δεχόταν και στη δική του αυθόρμησια και σκέψη».

Τριάντα επτά συνεντεύξεις, το ηχητικό ντοκουμέντο από τη συνέντευξη τύπου που δόθηκε στις 19 Οκτωβρίου 1979 στο ξενοδοχείο «Μεγάλη Βρετανία», όταν ανακοινώθηκε ότι του απονέμεται το βραβείο Νομπελ και πλούσιο φωτογραφικό υλικό -σε μεγάλο μέρος ανέκδοτο- συνθέτουν αυτό το διαφορετικό βιβλίο που κυκλοφορεί αύριο από τις εκδόσεις Υψίλον. Η εικόνα του ατόμακρου ποιητή της γενιάς του '30 που συνομιλήσε με τον υπερρεαλισμό ανατρέπεται. Μέσα από τα δικά του λόγια, τα προφορικά, τα περόνετα, αποδεικνύεται ότι «ήταν ένας άνθρωπος στραμμένος στην ίδια τη ζωή, όπως είναι η ποίησή του».

Η έλλειψη γνησιότητας οδηγεί στην αποτυχία

«Από τι πάσχουμε κυρίως; Θα σας το πω αμέσως: από μία μόνιμο, πλήρη και κακοήθη ασυμφωνία μεταξύ του πνεύματος της εκάστοτε ηγεσίας μας και του «ήθους» που χαρακτηρίζει τον βαθύτερο ψυχικό πολιτισμό του ελληνικού λαού στο σύνολό του! (...) Εχουμε την τάση να παρουσιαζόμαστε διαρκώς διαφορετικοί απ' ό,τι πραγματικά είμαστε. Και δεν υπάρχει ασφαλέστερος δρόμος προς την αποτυχία, είτε σαν άτομο σταδιοδρομείς είτε σαν σύνολο, από την έλλειψη της γνησιότητας. Το κακό πάει πολύ μακριά. Όλα τα διοικητικά μας συστήματα, οι κοινωνικοί μας θεσμοί, τα εκπαιδευτικά μας προγράμματα, αρχής γενομένης από τους Βαυαρούς, πάρθηκαν με χειριρότατο τρόπο από έξω, και κόπηκαν και ράφτηκαν όπως όπως επάνω σ' ένα σώμα με άλλες διαστάσεις και άλλους όρους αναπνοής».

(Στον Πένο Ηρ. Αποστολίδη, «Ελευθερία, 15 Ιουνίου 1958)

Η πολυτέλεια σε διαδίνει

«Όπως βλέπετε, σ' αυτά τα πενήντα τετραγωνικά εργάζομαι και ζω εδώ και πολλά χρόνια. Ούτε είχα ούτε θα ήθελα να έχω ποτέ περισσότερα. Όχι ότι παρασταίνω τον ασκητή. Ο άνθρωπος, πιστένω, δεν πρέπει να σπείρειται από τίποτα. Πρέπει, όμως, να αρκείται και στα απαραίτητα. Η πολυτέλεια, το περιττό, σε απομακρύνουν από το ουσιώδες, σε διαδίνουν. Είμαι υπέρ της «βασικής ζωής» και αυτή θα έπρεπε νομίζω να εξασφαλίζει σε όλους μια ιδανική πολιτεία. Σημειώστε ότι χρειάστηκε να φτάσω στα μισά της ζωής μου για να να την εξασφαλίσω κι εγώ. Ναι, αγαστό τ' αντικείμενα και ζω μαζί τους. Όταν ταξιδεύω, μου λείπουν. Τίποτα απ' ό,τι βλέπετε εδώ δεν είναι ακριβό ή πολύτιμο. Εχουν, όμως, όλα για μένα μια σημασία, συνδέονται με την ποίησή μου, τη ζωή μου, τα ταξίδια μου.

(...)

(Στη Σουλία Αλεξανδροπούλου, «Η Καθημερινή», 2 Νοεμβρίου 1975)

Με και οι νέοι ελληνικός μύθος

«Την ποίηση την πλησίαζαν δύσκολα ακόμη και στις μέρες του Ομήρου ή του Πινδαρού. Σήμερα οι δυσκολίες πλήθυναν για πολλούς λόγους. Για να μην πω από τον τρόπο ζωής που μας έχει επιβάλει η καταναλωτική κοινωνία. Ο άνθρωπος «έχει μπει στη γραμμή». Ζητάει εύκολα και φτηνά πράγματα, που να τα πετάει και να τα ξανατρομηθεύεται, ανίκανος να κάνει το επιπλέον βήμα που θα τον οδηγήσει στην ποίηση. Εχουμε γίνει «μικροαμερικανοί». Το χειρότερο που θα μπορούσε να μας συμβεί. (...)

Εμένα με καιει ο νέος Ελληνισμός, ο νέος ελληνικός μύθος. Θα ήθελα να βρω τη σωστή βάση του, τη νομοθεσία του. Αν θέλουμε να μιλάμε για πραγματικότητα, αυτή είναι η πραγματικότητα. Όσο για την αναγνώριση του έργου μου, μην εμπιστευέστε τόσο τις επιμηγορίες των συγχρόνων. Κάθε εποχή, χωρίς να το θέλει, διογκώνει τη σημασία ενός από τους παράγοντες εις βάρος των άλλων, με αιστελέσημα να θεωρηθούν κατά καιρούς πολύ μεγάλοι ποιητές ο Αχλλέας Παράσχος ή ο Γεώργιος Σουρής. Μην ξεχνάτε, κάποτε ο Κάλλιος έπαθε ολική έκλειψη και ο Καβάφης παράδερνε στα βιβλιοπωλεία της Αλεξάνδρειας, όταν στην Αθήνα μεσουρανούσαν οι λογοκότεροι. Όλοι μας είμαστε υποκείμενοι στην ομαδική πλάνη, που καταντά κάποτε ακατανόητη όσο και τερατώδης. Οφείλουμε, λοιπόν, να είμαστε μετρίοφρονες και ν' ατροβλέπτουμε μόνο στο κριτήριο του χρόνου».

(Στη Σούλα Αλεξανδροπούλου, «Η Καθημερινή», 2 Νοεμβρίου 1975)

Η πνευματική μας υπόσταση αλλοιώνεται

(...) «Η αυθαιρετη, και ηλίθια στο βάθος, διακριση ανάμεσα σε «εθνικόφρονες» και «προοδευτικούς» μπερδεύει, όπως συνήθως, τα πράγματα. Τι πάει να πει, δηλαδή; Οτι οι προοδευτικοί δεν αγατούν τον τόπο τους; Οτι τον αγατούν μόνο οι εθνικόφρονες, που ξέρουμε πολύ καλά ότι ενίοτε τους συμφέρει αλλιώς να τον αγαπούν; Σ' εμένα η πίστη στον Ελληνισμό είναι κάτι άλλο. Συνυφασμένο αναμφοβήτητα με την παράδοση. Αλλά κι εδραιωμένο στο παρόν. (...) Νιώθω κάθε μέρα την πνευματική μας υπόσταση ν' αλλοιώνεται, καθώς διοχετεύεται μέσα στο μεγάλο, αδηφάγο χωνευτήρι του Βορρά. Μερικοί ανόητοι -δεν διοτάζω να το πω- συνάδελφοι βαυκαλίζονται με την ιδέα ότι, χάρη στην Κοινή Αγορά, το έργο τους θα περάσει με μια μεταφρασούλα και θα γίνει παγκόσμιο. Τίποτα δεν θα γίνει. Και οι ίδιοι, στην προστάθεια τους να γίνουν ευκολομετάφραστοι, θα χάσουν και το γλώσσικό τους αίσθημα. Στις ευρωπαϊκές πρωτεύουσες, καθημερινά, κυκλαφορούν μεταποιημένα πνευματικά προϊόντα απ' όλο τον κόσμο. Επιπλέον για μερικές εβδομάδες κι ύστερα καταποντίζονται στον Καιάδα της ανωνυμίας».

(Στον Γιάννη Φλέσσα, «Το Βήμα της Κυριακής», 24 Δεκεμβρίου 1978)

Δεν είμαι καμωμένος για τη Βιρβίνα

«Όσο περνάν τα χρόνια, τόσο και περισσότερο η δημοσιότητα με τρομάζει. Με απωθεί, θα έλεγα. Ως και τα βιβλία μου, όταν τα βλέπω στη Βιρβίνα, αισθάνομαι παράξενα. Τι να με κάνετε, λοιπόν, εμένα; Δεν είμαι καμωμένος για τη Βιρβίνα. Πολλοί νομίζουν ότι αυτό είναι έλλειψη φιλοδοξίας. Καθόλου. Απλούστατα, δεν καταλαβαίνω τι σοί φιλοδοξία είναι να είσαι δαχτυλοδειχτούμενος και να σε υποδέχονται με χειροκροτήματα. Εμένα η φιλοδοξία μου είναι να αισθάνομαι τρυπωμένος με τη μορφή βιβλίων στη τσάντα κάποιου νέου ή κάποιας κοπέλας, σε ώρες μοναξιάς. Η μυστική επικοινωνία είναι το παν. Και η διαρκεια. Ποίηση για μένα είναι πόλεμος προς τον χρόνο και τη φθορά. Κλεισμένος στα πενήντα τετραγωνικά μου, συνεχίζω αυτόν τον πόλεμο. Και άοχετα εντέλως αν βγαίνω νικητής ή όχι, σε μια τέτοια είδους μάχη, ομολογώ, βρισκω την ύψιστη ικανοποίηση. Σε μιαν εποχή θριάμβου των ποσοτικών εκτιμήσεων, βλέπω την ποίηση σαν τη μόνη ενδεδειγμένη να διαφυλάξει το ιερό και απαραβίαστο της ανθρώπινης προσωπικότητας».

(Στον Γιάννη Φλέσσα, «Το Βήμα της Κυριακής», 24 Δεκεμβρίου 1978)

Καταπέζομαι από τις εξουσίες

«Ο κόσμος έχει κουραστεί ν' ακούει κηρύγματα που δεν έχουν αντίκρισμα ή που το ίδιο το αντίκρισμά τους τα διαφεύδει. Η έμφυτη τάση του ανθρώπου ν' αλλάξει την απαράδεκτη σήμερα τάξη του κόσμου, αυτή η επαναστατική του διάθεση, διοχετεύεται σε σχήματα, καθυπνάζεται και διατίθεται στο εμπόριο των κοινωνικών ιδεών, κατά τρόπο που υποβιβάζει τη νοημοσύνη του και εξαφανίζει την ατομικότητά του. Η δικαιοσύνη των καιρών μας -η δεξιά και η αριστερά- καλύτερη - καλύτερα από πρόβλημα του ανθρώπου, που, βέβαια, βρίσκεται πολύ πιο πέρα από το αν θα φορέσει καλύτερο ή όχι παντελόνι. Κάτι τέτοιο είναι η χειρότερη τυραννία. Προσωπικά, αισθάνομαι να καταπιέζομαι από τις εξουσίες. Αν αυτό είναι αναγκασμός, τότε είμαι αναγκασμένος. Όχι βέβαια με την έννοια να βάζω μπόμετες. Αλλά να μην ανέχομαι με κανένα τρόπο να με διαθέτουν κατά τη βούλησή τους, χωρίς τη συγκατάθεσή μου, οι τρίτοι, οι άσχετοι, οι σωτήρες. Και αυτό είναι ένα αίσθημα που ολόένα και περισσότερο κυριεύει σήμερα μερικές συνειδησεις».

(Στον Γιώργο Πηλινό, «Τα Νέα», 15 Ιουνίου 1982)

Έχω ταχθεί με το μέρος της αθωότητας

«Έχω, αγαπητέ μου, από λίαν ενωρίς ταχθεί με το μέρος της αθωότητας και ισχυρίζομαι ότι έφτασε ο καιρός να σημειωθεί μια κινητοποίηση των επαναστατικών της δυνάμεων που υπάρχουν και είναι, πιστένω, εάν όχι περισσότερο, τουλάχιστον εξίσου ισχυρές με τις δυνάμεις του «πονηρού». Υπολαμβάνει επί Της ένας παράδεισος που έχει κι αυτός τα δικαιώματά του. Προσπαθώ να τραβήξω το παραπέτασμα, να δω πέραν του αταγορευμένου. Οτι δεν μιλώ τη γλώσσα του Ιησού ή του Μαρξ, δεν σημαίνει ότι έχω λιγότερους λόγους ν' αντιστρατεύομαι την υπάρχουσα τάξη του κόσμου».

(Στον Δημήτρη Αναλι, περιοδικό *Reperes*, Νο 5, 1983, περιοδικό *Η Λέξη*, Σεπτέμβριος 1983)